

Úvodník

„Pri riešení metodologických otázok v spoločenských vedách, osobitne v sociológii, v pedagogike, v psychológii, konštatujeme, že aj tu je ústredným problémom vedy pochopenie sveta, vrátane nás samých a nášho poznávania ako súčasti sveta. V tejto súvislosti jestvuje aj fenomén spoločnosti, sociálnych javov a procesov, ktoré sa snažíme pochopiť ako súčasť tohto sveta.“

Peter Ondrejko

Vážení čtenáři,

je zřejmé, že studovat člověka jako hlavní téma, byť velmi podrobně a systematicky, nenese s sebou ještě implicitní možnost porozumět mu. Na místě, kde jsme chtěli nalézt člověka, stojí ve vědeckých výkladech příliš často jen stíny či zkreslená, redukovaná zobrazení domnělé reality. Lidský život a jeho rozmanitost jsou pro společenské vědy stálou výzvou. Existují snahy i možnosti vysvětlit a přiblížit si fenomén života a lidské koexistence, nicméně tyto jevy mají různé podoby, a tak je v lidském bytí pro nás mnoho nevypočitatelného a také mnohé zůstává skryto. Z pohledu vědeckého zkoumání se toto může jevit jako nevyhovující, složité až fatální, avšak je to mimořádně vzrušující a zajímavé. Je také možno si položit otázky, které s touto problematikou přímo souvisejí. Jestliže se při bádání objevují nové cesty k lepšímu porozumění osobnosti člověka a jeho myšlení, k vysvětlení jeho hodnot či jednání, může empirický výzkum ve společenských vědách také přispívat ke zlepšení kvality života? Nacházíme v jeho výsledcích odpovědi, které vedou k lepšímu pochopení lidí a jejich vzájemného soužití? Je třeba, aby hermeneutika jako vědecká metoda našla novou cestu a udala nový směr zkoumání? Jak může věda obecně přispět k objasnění nebo dokonce k řešení současných a budoucích výzev a problémů?

Klademe si také otázku, zda je pedagogika schopna zapracovat výsledky z těchto výzkumů do svých současných koncepcí. Jaké můžeme pro pedagogiku vyvodit konsekvence z nových vědeckých poznatků a současných úvah o společenských vědách?

Autoři první části příspěvků v tomto čísle našeho časopisu si tyto otázky pokládají a pokoušejí se nalézt odpovědi v syntéze poznatků nejen ze sociologie, filozofie, pedagogiky a psychologie. Záměrem není nalézt definitivní odpovědi, ale přimět čtenáře k zamyšlení nad diverzitou přístupu ke zkoumaným jevům. Hned v první stati navazuje

Peter Ondrejkoovič na text, který jsme uveřejnili v prvním čísle e-Pedagogia, a pokračuje ve svých úvahách o pojetí sociálních věd, o variabilitě pojmu sociálně, o roli pozitivismu a empirismu, zde v kontextu požadavku vědecké skromnosti. Zmiňuje také teorii tzv. kvalitativního myšlení a jeho paradigma. Pozornost věnuje otázkám komplementarity jednak kvalitativního a kvantitativního výzkumu, jednak vysvětlení a porozumění v souvislosti s cílem výzkumu.

Také stať Jaroslava Koti a Martina Strouhala je pokračováním textu z předešlého čísla. Autoři zde hovoří o humanismu jako paradoxním fenoménu, o deformacích humanistických snah a také o kontroverzních aktivitách věd o člověku, které jej postavily do středu svých badatelských programů. Zmiňují se o několika podobách humanismu, které poukazují na jeho celkovou problematičnost. Hovoří také o důsledcích redukcionismu vědy, o podstatě výchovných alternativ a jejich významu pro pedagogické myšlení. Kritice podrobují dnes již překonané represivní metody pedagogiky a jako odstrašující příklad uvádějí přístupy černé pedagogiky.

V závěru pak předkládají náměty na koncepci moderního humánnějšího modelu výchovy.

Daný rámec této skupiny článků pak vhodně doplňuje text Zdeňka Novotného, který se vyjadřuje k problematice didaktiky filosofie a na základě své dlouholeté učitelské zkušenosti doporučuje metody s preferencí historického přístupu k výuce předmětu filosofie – v protikladu k přístupu systematickému.

V dalších textech se pak pozornost obrací k tématu pedagogické komunikace, a to z pohledu učitelů prvního stupně základních škol na žákovskou otázku v článku Marie Pavelkové, či v souvislosti s výukou oborových didaktik na pedagogických fakultách v textu Milana Poláka. V podrobné přehledové studii pak uvádí poznatky z provedených výzkumů o vnímané zdatnosti učitelů anglického jazyka Andrea Macková. Další články zasahují do oblasti speciální pedagogiky, didaktiky matematiky nebo biologie, popřípadě studia učitelství výtvarné výchovy a sociální pedagogiky.

Věříme, že svým obsahem a rozmanitostí témat publikovaných článků časopis zaujme čtenáře i odbornou veřejnost a do interdisciplinárního pedagogického výzkumu přinese nové a nekonvenční pohledy na diskutované fenomény.

Redakce